

2 F. 959

MAURITIUS ALTER,

QVI FUIT

SED EHEU! FUIT

SERENISSIMUS AC POTENTISSIMUS
DOMINUS,

DOMINUS

JOHANN GEOR-
GIUS TERTIUS,

DUX SAXONIÆ, JULIÆ, CLIVIÆ AC
MONTIUM, NEC NON ANGRIÆ ET WEST-
PHALIÆ, S. ROM. IMPERII ARCHI-MARESCHALLUS ET ELECTOR,
LANDGRAVIUS THURINGIÆ, MARCHIO MISNIÆ AC UTRI-
USQUE LUSATIÆ, BURGGRAVIUS MAGDEBURGI, COMES
PRINCIPALI DIGNITATE HENNEBERGICUS, COMES
MARCÆ, RAVENSBERGÆ ET BARBY, DYNASTA
RAVENSTEINII,

MAGNANIMUS, FORTIS, INVICTUS,
HEROS MAXIMUS,

PATER PATRIÆ OPTIMUS,

DOMINUS NOSTER CLEMENTISSIMUS,
NUTRITOR INDULGENTISSIMUS,
NUNC BEATISSIMUS.

DIXIT

IPSO ILLUSTRISSIMARUM EXEQVIARUM
DIE

XI. DECEMBR. A. MDC XCI.

ACADEMIÆ LIPSIENSIS NOMINE

IN ÆDE PAULINA PUBLICE SOLENNITERQVE

D. VAL. ALBERTI, P.P.

LIPSIÆ,

Apud CHRISTOPH. FLEISCHERUM.

De Divo Mauritio

Camerarius in Orat. I.

Impendimus hanc tristissimam operam, & moestissimum præstamus officium Illustrissimo Duci, Carissimoque Principi & unico in terris Parenti Nostro, ut significemus, incredibili dolore confici animos nostros: Et persolvamus hæc quasi justa sepulchri Principi Nostro, quem pietas erga Patriam & virtus sua ad præmaturam mortem & celerem exitum ex hac vita, sibi illum quidem gloriosum, sed suis lamentabilem & Reipublicæ luctuosum, deduxit.

Ogitanti mihi, Patres Conscripti, quid per trimestre proximum egerimus hac in civitate, quidque jam faciamus, hodieque præstituri simus ulterius, venit in mentem illius temporis, quo Romani, mortuo Constantino Magno, nos, & quæ hæctenus publici ac communis luctus tristissima fecimus indicia, non inepte referebant. Parum videbatur illis, comperta Imperatoris morte, collugere animo, nisi & externo apparatu prolixè idem testarentur. Imò, quod in publica monumenta relatum novimus, *Senatus Populusque Romanus gravissimum hunc nuncium, & quavis calamitate acerbiorè rati, nullum luctui modum faciebant. Quippe balnea & fora rerum venalium clausa: publica item spectacula, & quæcunque alia vitæ oblectamenta homines in otio degentes consecrari solent, remota. Et qui prius delitiis diffluxerant, moesti tunc per vias incedebant. Omnes Imperatorem Beatum, Deo charum & Imperio prorsus dignissimum prædicabant.* Quid nos egerimus, postquam de morte Serenissimi Electoris, Domini Nostri Clementissimi, facti fuimus certiores, neminem quidem latet, nec ego is sum, qui per omnes has Provincias, quæ eandem lugendi causam habent, in gratiam Lipsiæ Nostre ulli palmam pietatis dubiam reddere ausim; Id tamen dicere non erubesco, Romanorum in morem illius temporis, nos hæctenus nihil omisisse eorum, quæ de dolore nostro, quem inde percepimus,

acerbissimo, clare ac decenter testari potuerunt. Nam & verissimum est, & compertum omnibus atque exploratum, quod Academia & Civitas nostra, & in utraq; Senatus Populusque, intellecta Electoris morte, gravissimum hunc nuncium, & quavis calamitate acerbiolem rati, nullum luctui modum fecerint. Balnea & fora rerum venalium clausa non fuerint; cum id mores horum temporum non ferant nec requirant; Publica tamen spectacula, nundinarum etiam tempore, concentum omnem Musicum in sacris pariter ac profanis aedibus, viisque publicis, & quaecumque alia vitae oblectamenta homines in otio degentes consecrari solent, summo studio removimus. Si qui delitiis prius diffluxerunt, moesti per vias incedere iussi sunt, praeventibus utriusque Curiae Proceribus, qui lugubribus ipsi vestibibus involuti, ornatum ac splendorem omnem exuerunt, ipsaque templa, injecto parietibus non dissimili vestitu, denigrarunt. Omnes Electorem Beatum, Deo charum & Imperio prorsus dignissimum, praedicant. Unum autem videtur esse, in quo deficiamus adhuc, pariaque cum Romanis non praestemus. *Neque enim Romani haec voce tantum nuda declarabant: Sed, ut est apud Historicum, imaginibus dedicatis mortuum perinde ac superstitem honorabant.* Nihil horum, quod meminerim, factum, est haecenus a nobis, praesertim cum ritus ille a Gentilium superstitione non sit prorsus alienus. Ne tamen hac etiam in parte officio nostro defuisse videamur, hoc praesertim die, quod Serenissimus Elector Filius iuxta Paterno funeri exquisitissimis splendidissimisque ceremoniis Freibergae solvit; ego ea, quae Christianum non dedecet, ratione, Beatissimum Electorem Nostrum in Imagine sui simillima vere-

vereque illustri, aut, ut clarius loquar, in Electore Mauritio, Heroe sui temporis incomparabili, apte cum Nostro, decenterque collato, publico nomine jam honorabo & celebrabo, certa spe fretus fore, ut cum necessitas dicendi mihi sit imposita, tanta vero ingenii vis aut studii incitatio, aut elaboratio industriae de me sperari non possit, quanta jure meritoque requiritur; hic tamen defectus meus, alterum, illum dum suppleo, aequitate vestram obtegatur & compensetur.

Oculos vero dum attollo paululum atque circumfero, video non tantum in columnis ex adverso positae eleganti ordine venerandas Majorum imagines, & inter has Mauriti Nostri, Nostrum quasi simul referentem; sed & videor mihi aliud ingredi templum, in quo ad ipsum Celsissimae Domus Saxonicae fastigium deducamur & extollamur. Situm, hoc est Augustae Vindelicorum, & ab Afra Virgine ac Martyre per superstitionem superiorum seculorum denominatum. In hoc Fridericus III. nomine ac re Sapiens, in praclarissimo monumento, quod Ottoni III. Imperatori suis sumptibus exstrui curavit, dulcissimos, ut loquitur, Progenitores suos, tres nimirum ex Imperatoribus Ottones; Henricum Aucupem, Augustum; Ottonem, Romani Imperii Governatorem; Luitolphum Ducem, & Brunonem Magni Wittekindi fratrem, testis omni exceptione major ostendit nobis suisque nominibus ac titulis describit. Ingens gloria, quae a tot tantisque Heroibus longissima serie ac multorum seculorum decursu, per ipsum Mauritium in Beatissimum Nostrum diffunditur ac derivatur. Quod si, secundum Pindari monitum, primam cujusque operis faciem illustrem esse decet, ut tam speciem sui quam spem

spem de reliquis partibus non vulgarem præbere, possit; nescio, quod initium hęc Herois Nostri auspicio possit esse splendidius & clarius. Enimverò cum hęc Natalium Majestas longè sit maxima, majus tamen adhuc illud est, quod inde illustribus animabus adhærere solet, virtutis incitamentum. Solum Albertus, ut de reliquis Beatissimi Nostri Majoribus nihil dicam, tantum valuit apud Mauritium, ipsum, ut & ante oculos eum, semper quasi haberet, & ad ejus exemplum omnes actiones suas componeret, quid? affectum suum ipso nomine Alberti, quo unicum Filiolum suum in Baptismo insigniri volebat, publicè testaretur. Nec alius erat, quem & Noster imprimis gloriosè imitandum proposuerat, sibi. Nolo adducere honores, quibus Albertus olim ex merito dignus habitus fuit; cum & Rex Bohemæ aliquando designaretur, & ab ipso Friderico Sapiente, jam mortuus, is judicaretur esse, qui Cæsar, creari potuisset. Postquam enim Maximilianus I. diem obiisset suum, deque Successore solliciti essent Electores, *inter illas deliberationes* (ita scribit gravissimus quidam Autor) *dixisse Fridericum accepimus: si Patruus suus Albertus viveret, nemini alteri Imperii se gubernationem concessurum fuisse.* Id vero quid est, quod *Friderici III. & Maximiliani I. Imperatorum hostes, Matthiam Regem Hungariæ repulit ex Austria, Carolum Gallia à toto ejecit Belgio?* Quibus verbis hęc ejus merita Freibergæ in splendidissimo Mauritii monumento descripta extant. Scio, quando hęc auditis, Patres Conscripti, præcipere jam cogitatione vos ea, quæ de Heroë Nostro post dicentur à me & deducuntur uberius: Res nimirum ejus gestas in Hungaria & Austria, & contra Gallum in Imperio, ad quas fortiter suscipiendas vel ipsa

ipsa natura eum abundè instruxisse videbatur. *Constat Mauritium, inquit gravissimus Scriptor, à prima pueritia præstitisse cæteris facile omnibus tribus pulcherrimis & memorabilibus rebus, formositate, viribus, humanitate.* Sic & Heros Noster, singulari Naturæ aut ipsius potius DEI beneficio, erat pulcherrimo corpore, firmissimo robore, animo humanissimo non minus quam fortissimo, ut priscum illum Græciæ Achillem, secundum elogia Principis Poëtarum Homeri, uterque ille Patriæ Nostræ Achilles examusim referret. Egregia hęc sunt regiaque ipsarum virtutum lineamenta, quæ in corpore quidem se produnt statim, sed institutione ac educatione magis magisque excoluntur & perficiuntur. Tanta vero Mauritii erat felicitas, ut cum domi à Parente Henrico, Principe cum aliis virtutibus tum pietate imprimis ita eccellente, ut proprium nomen suum ipsi communicaret; apud Agnatum tamen, Johannem Fridericum, pium & illum & fortissimum Electorem, ad tempus educaretur, & ad summa quæque ipsumque Electorale fastigium, arcano factorum consilio, quasi deduceretur. Eodem beneficio Beatissimus Noster, sed per compendium domesticum, gavisus est, non agnatum foris, sed domi tum Avum tum Parentem suum, ac utrumque Electorem, inveniens, ut à Pari hoc sine pari dexterimè felicissimeque ad imitandum invitaretur. Jucundum erat Heroi Nostro, illius meminisse novennii, per quod ab amantissimo sui Avo, sene imò Semone gravissimo, ut infans in ulnis, ut puer in oculis gerebatur, & ad exemplum suum, inter blanditias etiam ipsas, nutibus omni monitorum ac præceptorum vi multò fortioribus, fingebatur. Nec erat inter Majores ejus, quo cum, post Divum Mauritium,

magis quàm cum hoc Avo suo ipse in omnibus actionibus suis comparari gaudebat. Dubium autem non est, advertisse jam tum senem sapientissimum in suavissimo hoc Nepote suo igniculos ingenii ad tractandas artes bellicas apti ac intenti; hinc inter venandum admittebat eum non raro comitem & spectatorem, quippe quod hanc scientiam inter progymnasmata militiæ jam olim à Sapientibus numeratam esse non ignoraret; arridendo applaudens puero, quoties videret senex, quod tenerâ illâ ætate jam aliquid hac in arte tentaret, & ad exemplum suum in his etiam Heroum lusibus componere se conaretur. At vero quo gravius, eò utilius tantæque spei Principe dignius erat, in imbibendis Christianæ Fidei capitibus à teneris occupari, studioque pietatis, cujus exempla exquisitissima tam paterna quàm avita quotidie oculis ejus obversabantur, mature assue fieri atque innutrir. Curam post alios, ut nihil horum negligeretur aut perperam innovaretur, susceperat Primas Ecclesiæ in Aula, at quam prudens, quam pius ac doctus Theologus, Jacobus Wellerus; quo moderante tum notitiam rerum divinarum acquisivit sibi egregiam, tum zelum pro religione, quam unicè veram ac salutarem esse certissimè sciebat, animo concepit ardentissimum, & nisi cum vita ipsa nunquam exuendum. Inter hæc maximarum rerum virtutumque præludia moriebatur Avus, Princeps & annorum & meritorum numero verè Magnus, ac in primis felix ex eo, quod subditis suis per Filium, maturum jam Imperio & tantum non, in eo hæctenus socium, perque Nepotem hunc suum in longissimum tempus abundè prospexisset. Sedente post ad clavum illo Salomone Nostro, Johanne Georgio II. vero Pacis Principe, quique toto illo

quo

quo regnavit tempore tranquillam publicæ rei administrationem habuit, iis etiam, quæ togatos Principes decent, virtutibus Heros imbuebatur noster, quibus dum bella foris gerenda essent, domi Rempublicam tutam & quietam præstaret. In hunc finem veterum monumenta, quibus res gestæ maximorum Heroum descriptæ extant, evolvere, diversas regiminis formas perlustrare, non unos variorum consiliorum eventus ponderare, reliquaque, quæ aliquando à se peragenda aut moderanda essent, mature addiscere non gravabatur. Quid? quod consiliis ipse, ad nutum Indulgentissimi ac Sapientissimi Parentis, postquam prudentia non minus quam ætate maturuisset, adhibitus fuerit, Senatorem quasi & partem Sanctioris Consilii præferens, ut tanto melius se aliquando ad instar capitis gerere publica que ipse negotia moderari sciret. Non poterant, tamen & illo tempore, quo in his ac vicinis Regionibus tranquilla erant omnia, fata Principis Nostri dissimulare, quod bello ipsum, non minus ac Mauritium, in primis destinassent. Natus erat ille sub auroram exorituræ mox pacis Westphalicæ, bello tamen adhuc durante maximèque sub finem, in modum exitialium morborum, apud vicinos in primis sæviente; ut inter domesticam pacem bellum aliquando sibi alibi gerendum esse, intelligeret. Impletum est omen, vivente adhuc Parente Optimo, studioque pacis deditissimo, quando Heros Noster, copias ejus adversus irruentem Gallum, numero quidem inferiores, virtute tamen pares, quid? semel iterumque fortuna superiores, ad Rhenum, Supremi Ducis officio defunctus, comitabatur, & non sine gloria rei prudenter, strenuè fortiterque gestæ domum revertebatur. Quem autem ex his initiis pro-

C

gres.

gressum, quem ex progressu finem augurari potuimus, nisi optimum? ut quæ sub Regimine Divi Parentis ab eo laudabiliter facta essent, imperante ipso non commutata, sed consummata videremus. Auspicium quidem Imperii habebat, quæ simillimus ejus Mauritius, durum prorsus ac illætabile, sibi quæ non minus quam nobis metuendum. Pestis invaserat has Regiones, cum è vivis excederet Divus Parens, Filioque relinqueret locum minus tutum. Malum, hoc ubi desævierat, turbas in Alsatia Gallus dabat, Argentinâ interceptâ, quas induciis Cretensium fide initis in speciem sopitas, mox bellum Turcicum, & hoc flagrante adhuc, imo ut exardesceret magis magisque, Gallicum etiam conflabatur, haud aliter ac si tota Germania incendio illo involvenda, inque cineres redigenda esset. In quo iterum idem cum Mauritio fatum habuit Noster. *Quis nescit*, inquit Panegyrista ejus, *qui status fuerit temporum, in quibus curriculum habuit vita Mauriti?* *Quam turbulentus, fluctuans, infidus, proclivis ad ruinas exitiales?* Uterque tamen fortissimo animo fortunam, temporis sui masculè pertulit, quid pertulit? fortiter vicit; quid vicit? plenè triumphavit. Quis miretur? Cura enim utriusque prima erat Deus, cujus cultum ut illibatum apud suos conservarent, servatumque ad seros usque posteros exterosque propagarent, omni ope operaque connitebantur. *Primum (id quod est primum, inquit iterum Laudator, Mauriti Optimus,) veritatem Religionis amplexus & tutatus est.* Hinc in Mausoleo ejus Freibergensi elogium ejus non postremum: *Ecclesias & Academias conservavit auxitque.* Idem de Heroe Nostro dicere nos possumus ac debemus. Ecclesia enim, ubi existit purior, quam in his regionibus? Ubinam

qvies

qvies ejus & securitas legibus & sanctionibus innititur firmius ac certius? Has à Mauritio primùm Fratremque ejus Augusto, Principe in his verè Augusto, reliquisque ejus Successoribus decretas, auctas & confirmatas sanctissimè observavit, felicissimè conservavit Noster, ut in hunc usque diem, de primæva sacrorum puritate, contra Hæreticos & Novatores omnes, verè gloriari possimus. Initio Regiminis sui observaverat Sapientissimus Elector, Missæ Idolatricam & scenicam planè pompam plures, quam par erat, spectatores habere Dresdæ, ubi privatis in ædibus pridem cœperat ostentari. Sed à jure gentium, quod illi licentiæ favere videbatur, ne juri divino vis aut injuria inferretur, sollicitè curavit Serenissimus Noster, obice in primis statim Comitibus posito, ut ulterius serpere venenum, & vel nudo aspectu nimis curiosos imprudentum oculos fascinare non potuerit. Sed cum malum impediret Princeps Optimus, pro bono etiam conservando & amplificando non minus erat sollicitus, jam à primis Imperii sui annis id agens enixe, ut catechetica, quæ vocant, exercitia, frequentius utiliusque instituerentur. Hinc inter Ministros Dresdensis Ecclesiæ operæ illustrandi Catechismi distributæ; Hinc Theologis Academiarum officium pervidendi impositum; Hinc toti Provinciæ publicis in Comitibus libertas consulendi permissa; Hinc in urbibus omnibus, omnibusque pagis, singulis diebus Dominicis, usus doctrinæ hujus saluberrimæ publice introductus, & ad hoc momentum usque feliciter conservatus. Hoc cum in re, ut videtur, minima maximum domi pariat commodum, foris non minor in vicinos utilitas redundavit, quoties Ecclesiæ ipsorum pressæ benignissimus Elector levamento fuit. Sentio me accendi ac

C 3

pror-

prorsus exardescere affectu in Religiosissimum Principem, cum recordor, quid altero statim anno, ex quo summæ rerum, etiam sacrarum in orthodoxa Germania, præfuerat, Silesiæ meæ præstiterit. Ingemiscebat afflictissima Patria, cum eloqui malum aut super eo conqveri ulterius non liceret; sed gemitus ipsumque ejus silentium intelligebat Princeps perspicacissimus, & quæ erat animi teneritate, malum ejus ad se pertinere ratus, apud ipsum Imperatorem causam ejus prudenter non minus quam strenuè agebat, novasque, quæ reliquiis sacræ in Silesia libertatis imminabant, turbas, quantum in se erat, declinabat. Novi, quæ precibus suis pondera coram Imperatore adjecerit; vidi literas, quas ad ipsum dedit, divino ac heroico spiritu plenissimas; audivi de vocibus, quibus ipse apud Oratorem Imperatoris, Dresdæ præsentem, responsum semel iterumque efflagitavit; sed & me non latent lacrymæ, quibus præ gaudio multa hominum millia nuncium horum omnium in Silesia exceperunt, ipsumque cœlum, ut inde flueret remuneratio, quasi inundarunt. De Republica quid dicam, quam optimè ordinavit, sapientissimè rexit, felicissimè conservavit. Quid mirum? Exemplum enim Mauritii sui hic etiam secutus, quid? assecutus est, totumque expressit. *Erat Princeps Mauritius, teste Historico & Oratore summo, ipse quidem ingenio sagaci & singulari industria; sed nihilominus tamen solebat adhibere in consilium de præcipuis rebus sapientiâ præstantes & usu peritos, cum quibus deliberare, & suas rationes conferre non intermittebat. Id intelligebat, & ad spem eventuum utile esse, & ut ad externos invidiam ita ad cives commendationem habere.* Idem animus Heroi Nostro, studium idem atque propositum, nec aliud

in

in his omnibus eventus. Hinc justitiæ rigor, hinc æqvitati moderatio, hinc judiciis libertas sua ubiqve constabat; fræno etiam nuper admodum injecto iis, qui præparati minus ac instructi immatura sua studia in forum protrudere non erubescunt. Optimè vero cum sic constitutum esset Reipublicæ corpus, ut interno malo facilè laborare haud posset; omni præterea non modo periculo sed etiam metu externi belli hostilisque impressionis liberum illud præstitit. Idem in Mauritio laudat Panegyristes. Quis dubitet? Utriusque enim fortitudini, quæ excelluerunt, hæc felicitas fuit adscribenda. Ad hanc vero ubi progrediendum mihi jam est, quàm amplum mihi patere campum video, ut in limine, nisi trita Mauritii vestigia pressurus essem, mihi sit hærendum. De illo sic legimus in monumento Freibergensi: *In exercitu Romani Imperii ad Budam Ungaricam educto, non animus Ducis præsentior, non virtus militis spectatior fuit, quàm Divi Mauritii suis stipendiis militantis.* Hæc ut Heroi Nostro aptemus, opus non est tortura verborum aut ulla inflexione. Budam si Vienna permutaveris, spontè fluent omnia. Nam in Exercitu Romani Imperii ad Viennam Austriæ educto, non animus Ducis præsentior, non virtus militis spectatior fuit, quàm Divi Johannis Georgii III. suis stipendiis militantis. Nam & hoc profectò admiratione & laude est dignissimum, inquit Orator de Mauritio, quod ad istam militiam proficiscendo non commodi emolumentique alicujus spe invitatus, sed tantummodò Patriæ respectu motus & laudum, quasi stimulis incitatus fuit. Eâdem Magnanimitate Heros Noster eduxit exercitum suum, eâdem liberalitate curam ejus recepit in se atque sustinuit. Tanto autem animo cum gesserit hoc bellum, mi-

D

rum

rum non est, quod haud minori impetu decreverit, illud atque susceperit, Victor prius humanissimarum precum nostrarum, quam armorum barbarorum. Vidisses, Conjugem dilectissimam, Heroinam incomparabilem, verbis ac gestibus blandissimis tentare omnia, ut ipsum à proposito revocaret. Audiisses, amantissimam Matrem, Brandenburgici sanguinis ac animi, dum viveret, viraginem, jam rogare, jam sollicitare ac propemodum hortari eum, ut in praesentissimum vitae periculum se ipsum ne praecipitaret. His jungere se, qui intimioris erant, admisionis Ministri, sollicitaeque conquirere ac exponere omnia, quae ad dissuadendum ullo modo facere videbantur: Aleam belli esse dubiam; metum periculi non inanem aut vanum; consuli Viennae ejusque salutem per exercitum posse; haud opus esse, ut ipse periculum capitis subeat, & cum hoste in arenam descendat. Sed frustra haec omnia; frustra preces, gemitus, consiliaque hominum contra Deum, à quo Princeps excitari se sentiebat. *Jehovam* elegerat *vexillum suum*, quod ante oculos haberet ubique ac semper sequeretur; cumque id Symbolo testaretur suo, facto etiam ipso exprimendum esse non malè putabat. Ita enim omnino credendum est, non audaci, sed Heroico, sed divino impetu Principem actum fuisse; quod eventus etiam manifestè docuit, indubieque comprobavit. Hinc erat, quod primus in hostem fortiter irruere, quod parva manu Exercitum, vel ipso numero formidabilem, masculè oppugnare, quod castris eum exuere, Sociisque suis ad ulteriorem victoriam facere sustinuerit. Hinc erat, quod per hoc praelium Vienna non tantum liberata, sed & fortuna Barbarorum atque potentia tam vehementer concussa fuerit, ut in

hunc

hunc usque diem nulla vi, astutià nullà restaurari potuerit. Adèd quae haecenus ab illis reportatae sunt victoriae, revera pendent à prima illa Viennensi, Nostroque Heroi non minima ex parte debentur. Ut taceam, quid ad Budam & Belgradum aliaque munitissima Hungariae oppida & castra, multo sanguine, magnisque sumptibus redimenda & recuperanda, fortiter liberaliterque contulerit, jure suo gloriae non minus partem quam exantlatorum laborum particeps inter primos. Quid de Bello Gallico dicam, in quo non minora fidei ac fortitudinis suae specimina dedit; In hoc etiam par Maurilio, quem Carolus V. contra eundem hostem semel iterumque socium habebat fortissimum fidissimumque. *Carolo V.* (ita legitur in Mausoleo Freibergensi) *contra Galliae Regem Franciscum ad oppidum Veromanduarum Landresium opem tulit, pro sua suorumque Majorum erga Imperatores perpetua observantia.* Nec non: *Carolo iterum contra Gallum auxilio veniunt ipse & Frater Augustus, & hostes pari alacritate & impetu aggressi, claram reportant victoriam.* O quam aptè haec conveniunt Heroi Nostro, Leopoldo Imperatori contra Gallum iterum iterumque suppetias ferenti, toto Exercitu suo ad Rhenum, etiam cum primùm esset solus, magno animo aliquoties educto, quid? Principibus Filiis, paternae fortitudinis admiratoribus & haeredibus, in societatem laboris, periculi & gloriae benignè ac prudenter adscitis & receptis. Nec est, quod solam Moguntiam longa obsidione, aut Hailbrunnam celeri adventu per eum liberatam, inque libertatem assertam putemus; plures omninò sunt, quas non minori si non eodem beneficio affecit, Imperii Urbes, imò totae Provinciae, quas à metu irruentis aut imminentis Galli tempe-

D 2

stivè

stivè liberavit; planè sicut Mauritius, cum ad Landresium Carolo V. succurreret, pluribus oppidis ac regionibus, vim aliàs à Gallo passuris, auxilio fuit. Hæc autem cum tanta esset, quanta solet esse, cum est maxima, Electoris Nostri pietas in Cæsarem & Imperium; augere tamen eam, imò penitus exple-re, non recusavit, recipiens hoc Anno in se, volente Imperatore, totius ad Superiorem Rhenum Exercitus gubernationem, eaque sic functus, ut superbum, potentem, callidumque hostem ex metu ultra flumen se recipere, sibi que fuga consulere, nec nullam Heroi Nostro victoriam relinquere oportuerit. O quam gestiebat progredi ulterius, hostemque insequi ad interuersionem usque, nisi obicem subito posuisset Deus! Jus ille moderandi victorias habet, summum; quod jam olim gentilis Xenophon in prælio Spartiatarum & Thebanorum observavit & annotavit. Utitur etiam ea, qua est sapientia, in exercendo illo mediis, quæ de causa superiori manifestè testentur. Non hostis, non miles noster, nec illius terror aut hujus metus, retardavit Principem, animosissimum, ut ab insequendo hoste paululum desisteret, cursumque victoriæ abrumperet ipse videretur. Deus erat, qui genus armorum sui generis adhibens, morbos immittebat in Exercitum, ac vires Ejus haud parum imminuebat, quid? Ipsum, eheu! Principem in ipsis castris Clinicum agere locumque commodiorem quærere cogebat. Utinam verò, quæ primùm affulgebat, spes recuperandæ sanitatis tam subito non decollasset! Sed abundè impletum erat curriculum rerum fortiter ac laudabiliter gestarum; planè ad mensuram Divi Mauriti, qui non prolixius regnandi spatium confecit. Nam uterque post impletum undecimum regiminis sui

an-

annum orbi valedixit. Uterque nisi in castris, ceu strenuum decet Imperatorem, non occubuit, vi quidem ille, hic placida morte extinctus, *in medio florentis adhuc ætatis & rerum præclarissimarum cursu, postquam uterque veræ virtutis studio famam Illustrissimi Nominis singularem collegisset, quam & brevitatis temporis facit admirabiliorem, & finis vitæ tutiorem, & similitudo præscorum Heroum luculentio-* rem. Faciunt autem hæc summarum laudum compendia, ut & ego sim brevior in amplificandis ejus e-logiis, quæ à felicitate Conjugii, Regio cum Sangvine initi, & à Principum Filiorum virtutibus, & à merito ejus in Imperium per electum Romanorum Regem, & à Legationum splendore foederumque robore, imò à suppetiis in Peloponnesum usque, longissimâ viâ, majori tamen adhuc famâ & gloriâ, transmissis, nec non ab itineribus ipsius in Daniam, Italiam & Belgium susceptis, & ab innumeris aliis haud vulgaribus argumentis petere, inque immensum extendere facillimum mihi esset. Unum tamen est, quod sicco pede transilire non possum, idque cum specimen pietatis fuerit luculentissimum, Deique beneficium singulare, ipsi cum Mauritio etiam extitit commune. Utar autem non meis, sed Camerarii Nostri verbis, quibus dum extrema describit Mauriti sui, ultima Johannis Georgii Nostri clarè simul exprimit; adeò hi per omnem vitam similes sui Heroes eundem etiam vitæ finem beatè fecerunt. *Cum Sacerdote, (ita refert ille, ita testantur hodiè Tubingenses,) colloquium habuit fidele, & sacratissimorum Christianæ communitatis Mysteriorum cupidissimè participes factus, verbis piis & sensum intimum cordis sui testantibus, invocavit æterni Dei misericordiam, celebrando nomen, & testando fidem unici Salvatoris, Re-*

E

con-

conciliatoris, Intercessoris Jesu Christi, Filii Dei. Quæ pietatis ut semper hæeret cogitatio, petiit, ne cessaret Sacerdos, & de Christo, donec spiritum ducere animadverteretur, mentionem salutarem facere, & sibi ea subicere, quibus in fide Christi animus confirmaretur. O mortem, neque ei à quo obita est, incommodam aut malam, neque ulli, qui hunc charum habuit animo suo, aut submissa voluntate favit prosperæ fortunæ & laudi ipsius, deplorandam! Nec est, quod nos cura Ecclesiæ aut Reipublicæ angat ac perturbet. Alter enim, qui utriusque salutem habeat sibi commendatissimam, Dei gratiâ, non deficit. Mortuò Mauritio communis eruditorum querela erat, Epaminondam Germaniæ è medio sublatum esse, cum uterque in prælio Victor, post illud ex vulnere decesserit; auramque secundam, veluti in cursu valde prospero felicis fortunæ, deseruisse tendentem illum ad restituendam pristinam Germaniæ libertatem. Secutus hunc annis ferme ducentis Philopæmen, ægre adhuc quasi spiritum exilem & infirmum ducentem miseram Græciam, conatus est allevare atque sustentare. Sed hunc in primis, Epaminondæ constantiam & integritatem studuisse, humanitatem exprimere non potuisse accepimus; ejusque interitum gravior ruina Græciæ est secuta. Hæc verò dum addit Scriptor gravissimus, metuisse se, post mortem Mauritii, Germaniæ haud parum, non obscure innuit. Deo verò sint gratiæ, quod post obitum Nostri Epaminondæ, non post ducentos demum annos Philopæmen aliquis, sed statim Filius Patris simillimus succedat, qui non tantum constantiam ejus & integritatem, sed & humanitatem reliquasque virtutes omnes examussim referre, omnibusque numeris implere possit. Quid? Non unus
sed

sed geminus adest Philopæmen, Par Fratrum inclutissimum, Nolter quasi Castor & Pollux, qui dum inter oriendum sunt & manent conjunctissimi, fausta feliciaque nobis omnia promittunt. Ne Hercules quidem adversus hos duos: Imo contra unum illum, quem novo Regimini apprecamur Protectorem ac Sospitorem, nemo. Te enim, Deus Optime Maxime, Rex Regum & Dominator Dominantium, hunc eligimus, precibusque nostris exoramus & impetramus. Tu, quæsumus, sis Serenissimo Electori Nostro in solatium & auxilium, ut jacturam desideratissimi Parentis, unâ cum Matre Serenissima, Vidua jam mœstissima, cumque omni sanguine suo, æquo animo ferat, ipsumque uti virtute ita felicitate reddat nobis posterisque Nostri diutissimè, semperque sit, qui sedeat in Throno Patris sui. Si togam induat Princeps Optimus, tu orna eum atque fove: si sagum, tu protege illum ac juva. Serva eum; sic servabitur Ecclesia & Respublica. Serva unum; sic nos omnes conservabimur. Votum nostrum, quo complectimur omnia, est Salus Principis!

D I X I.

[Faint, mirrored Latin text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The word "FUNERIS" is clearly visible at the top.]

PANEGRICVS

QVEM

DIS MANIBVS

**JOHANNIS
GEORGII III,**

SERENISSIMI AC POTENTISSIMI

SAXONIAE ELECTORIS,

PRINCIPIS AC DOMINI SUI CLEMENTISSIMI,

SVMMA PIETATE CONSECRAVIT

INQVE ACADEMIA ALTDORFINA

PVBLICE AC SOLLENNITER RECITAVIT

EVCHARIVS GOTTLIEB RINCK,

ANNO INEVNTE O. R. CIOICXCII

LITERIS HENRICI MEYERI,
ACAD. TYPOGR.